

4. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ua-referat.com>: Особливості Нового курсу Ф. Рузвельта в США.

5. Електронний ресурс. Режим доступу: http://studme.com.ua/122106058318/politekonomiya/osnovnye_napravleniya_novogo_kursa.htm

6. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://sylalyudey.org/publikatsiyi/istoriya-vidomih-reform-suchasnosti-shho-mozhe-vikoristati-ukrayina/>

Юрченко М.М.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Мазуренко А.С.,
викладач кафедри
державно-правових дисциплін
ОДУВС
Надійшла до редакції: 16.03.2016

УДК 343.575(430)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ В НІМЕЧЧИНІ

Ведмідський О. В.

У статті розглядаються проблеми, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів в Німеччині. Аналізується закон про обіг наркотичних засобів від 28 липня 1981 р. Дається загальна характеристика складів злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, наводяться статистичні дані злочинних діянь цієї групи.

Ключові слова: право, Німеччина, кримінальне законодавство, кримінальна відповідальність, незаконний обіг наркотичних засобів.

В статье рассматриваются проблемы, связанные с незаконным оборотом наркотических средств в Германии. Анализируется закон об обороте наркотических средств от 28 июля 1981 г. Дается общая характеристика составов преступных деяний, связанных с незаконным оборотом наркотических средств, приводятся статистические данные по преступным деяниям данной группы.

Ключевые слова: право, Германия, уголовное законодательство, уголовная ответственность, незаконный оборот наркотических средств.

Illegal drugs are always reasonably considered serious social disaster of the last century and have reason to believe that evil is inherent in present.

The main factor was and remains that thousands of people in almost all countries of the world take drugs, despite their negative impact on the physical and mental health.

Established that the illegal turnover of drugs, psychotropic substances and precursors and their use annually becoming more significant scale.

Rapidly increasing the number of crimes related to drugs, and the number of people who use drugs and psychotropic substances. The relationship between addiction and crime today no doubt. Getting to the drug at ever-increasing prices of drugs, the addict is in a state of high alert about the crime for the purpose of finding the funds to purchase them.

However, the more drug users, the drug higher income, the higher their interest in improving their criminal activities from drug trafficking with all the consequences arising from this. The scope and extent of drug use are directly dependent on the illegal trade, which has long been removed in the hands of international "syndicates" and lead a broad attack on all countries and continents in order to capture markets.

Therefore, joint action to combat the problem of drug trafficking on a global scale is a common responsibility that requires an integrated and balanced approach.

Internationally policy in the fight against drugs today define the UN Convention relating to drug control: the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961 (as amended pursuant to the Protocol of 1972), the UN Convention on Psychotropic Substances of 1971 United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances of 1988 and other UN documents, agreements on cooperation between states in this area.

In article the problems connected with illicit trafficking in drugs in Germany are considered. The Law on trafficking in drugs of 28.07.1981 is analyzed. The general characteristic of structures of the criminal actions connected with illicit trafficking in drugs is given, statistical data on criminal actions of this group are provided.

Keywords: law, Germany, criminal legislation, criminal liability, illicit trafficking in drugs.

Специфікою кримінального права Німеччини є те, що кримінально-правові норми, що встановлюють відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів, містяться не в Особливій частині Кримінального кодексу Федеративної Республіки Німеччина (далі по тексту - КК ФРН), а в федеральному законі про обіг наркотичних засобів від 28 липня 1981 в редакції опублікування від 1 березня 1994 року (далі по тексту - Закон), який відноситься до так званого додаткового кримінального права.

Редакція Закону, яка діяла до 1994 р., була серйозним чином перероблена. У момент прийняття цього правового документа в 1981 р. він у достатній мірі відображав реалії обігу наркотичних засобів, однак подальша практика його застосування, а також розвиток сучасного суспільства і технологій, наростаюча тенденція глобалізації не тільки економіки, а й міжнародного співробітництва злочинних організацій зажадали внесення коригувань в Закон. Все це і призвело до прийняття його нової редакції опублікування в 1994 р.

Які новації були введені в Закон в зв'язку з цим? По-перше, значно було розширено перелік діянь, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, які тепер визнаються злочинними. Німецький законодавець посилив кримінальну відповідальність за тяжкі злочини цієї групи. Це стало закономірним наслідком прийнятого в 1992 р. Закону "Про боротьбу з організованою злочинністю", який посилив кримінальну відповідальність за вчинення дій, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, вчинених організованими злочинними групами.

По-друге, незважаючи на пропозиції німецьких правознавців і активного обговорення в засобах масової інформації точки зору про необхідність декриміналізації вживання так званих "м'яких" наркотиків (наприклад,

канабісу), ця позиція не була підтримана німецьким законодавцем. На думку німецьких правознавців, ці дії будуть, найімовірніше, кримінально караними і в майбутньому. При цьому судово практика виходить з того, що при володінні “незначною кількістю” наркотичного засобу для власного споживання або його придбання з цією ж метою можна відмовитися від призначення покарання (на підставі приписів глави 5 розділу 3 Загальної частини КК ФРН) або в певних випадках пом'якшити його (§ 49, абзац 1 КК ФРН). Тому в новій редакції Закону був істотно розширено перелік діянь, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, коли суд, у провадженні якого перебуває справа про незаконний обіг наркотичних речовин, може пом'якшити покарання або відмовитися від нього. На це вказують приписи § 31 Закону, що розглядається, які будуть більш детально розглянуті нами в подальшому. Це правило, наприклад, поширює свою дію і на випадки, передбачені § 29, абзац 1, 2, 4 і 6 Закону, тобто при вирощуванні, виробництві, ввезенні або інших діях, пов'язаних з придбанням наркотичних засобів.

По-третє, цим Законом органам виконання покарання була надана можливість за згодою суду замість виконання покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років у випадках, пов'язаних із засудженням осіб з наркотичною залежністю, для реабілітації такої особи призначити йому приміщення в спеціальній лікувально-терапевтичній установі (§ 35, 36 Закону). Це допускається тільки в тому випадку, якщо однозначно встановлено, що дане злочинне діяння було вчинене особою у зв'язку з його наркотичною залежністю.

Реалізації принципу “терапія замість покарання” служить і ще одна зміна Закону (§ 37). У разі засудження особи з наркотичною залежністю, якщо вона тільки у зв'язку з цією залежністю вчинила злочинне діяння і якщо за його вчинення може бути призначено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років, органи прокуратури за згодою відповідного суду можуть взагалі відмовитися від підтримки державного обвинувачення. Це можливо тільки в тому випадку, якщо обставини справи свідчать про те, що обвинуваченому, з урахуванням його наркозалежності, доцільніше призначити перебування в спеціальній лікувально-терапевтичній установі на підставі § 35, абзац 1 Закону, і при цьому можна очікувати ресоціалізації особи, яка вчинила злочинне діяння, в подальшому.

Обов'язковою умовою для застосування цієї норми Закону є призначення не короткострокового, а тривалого лікування. Перебування в спеціальній установі за своєю правовою природою не є покаранням, а являє собою, на наш погляд, швидше за все, специфічну міру лікувально-терапевтичної спрямованості, що служить реалізації принципу “терапія замість покарання”.

Однак на практиці застосування даних законодавчих приписів часто стикається з певними труднощами. Проблема полягає, перш за все, в тому, що в системі виконання покарань Німеччини немає достатньої кількості спеціальних лікувально-терапевтичних установ для розміщення в них осіб, які страждають на наркотичну залежність і вчинили в зв'язку з цим злочинні діяння. Це призводить до того, що особи, які бажають піддатися такому лікуванню, часто несвоєчасно поміщаються в такі установи або взагалі не можуть бути поміщені туди в зв'язку з відсутністю достатньої кількості таких установ.

Для досягнення лікувально-терапевтичних цілей на підставі Третього Закону про зміну Закону про нарко-

тичні засоби від 28 березня 2000 р. були введені норми про можливість створення на рівні федеральних земель спеціальних установ, де протягом певного, що вимагається для зцілення часу могли б перебувати особи, які страждають наркотичною залежністю. При цьому під час перебування в цих установах за певних умов допускається використання наркотичних засобів.

Слід зазначити, що в Німеччині поряд з Законом “Про обіг наркотичних засобів” діє “Положення про порядок призначення, видачі та продовження застосування наркотичних засобів” від 20 січня 1998 р. Воно регулює порядок обігу наркотичних засобів, передбачених в Додатку III до Закону “Про обіг наркотичних засобів”, і встановлює певні правила їх отримання, наприклад, в разі їх призначення за медичними показаннями лікарем, стоматологом, ветеринаром, службою порятунку та ін. На підставі Положення від 19 червня 2001 року в “Положення про порядок призначення, видачі та продовження застосування наркотичних засобів” від 20 січня 1998 р. був введений § 5а. На підставі даної норми на Федеральний інститут лікарських препаратів покладається обов'язок вносити до відповідного реєстру дані про призначення наркотичних засобів особам, які страждають на наркотичну залежність. Приписи даної норми частково набули чинності 1 липня 2002 р. а частково - з 1 січня 2003 р.

Закон “Про обіг наркотичних засобів” складається з восьми розділів. У розділі 1 містяться визначення понять, тому він носить однойменну назву. Розділ 2 під назвою “Дозвіл і процес отримання дозволу” містить правові приписи, що визначають поняття “дозволу на поведінку з наркотичними засобами” і регулюють процес отримання такого дозволу. У розділі 3 даного Закону містяться правові приписи про обов'язки осіб і організацій, що беруть участь в обороті наркотичних засобів (наприклад, містяться норми, що регулюють порядок ввезення, вивезення та перевезення наркотичних засобів по території Німеччини, порядок призначення наркотичних засобів і їх видачі та ін.). У розділі 4 містяться правові приписи про контроль за обігом наркотичних засобів. Розділ 5 називається “Приписи для органів” і включає в себе правові приписи, які покладають специфічні обов'язки по виконанню приписів цього Закону на певні органи, наприклад, збройні сили Німеччини, в тому числі на армію і прикордонні війська, федеральне управління кримінальної поліції та ін. на підставі § 28 цього розділу на федеральний уряд покладено обов'язок надання в Організацію Об'єднаних Націй річного звіту про виконання Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 р [2]. У розділі 6 містяться норми про злочинні діяння і порушення громадського порядку, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. У розділі 7 - специфічні приписи щодо “наркозалежних злочинців”, наприклад, про відмову від публічного обвинувачення, відстрочення виконання покарання, про особливості застосування норм цього Закону щодо неповнолітніх і молоді та ін. У розділі 8 містяться перехідні та заключні норми.

Важливе значення має розділ 1 цього Закону, так як саме в ньому даються визначення використовуваних в Законі понять. Поняття наркотичних засобів закріплено в § 1, абзаці 1 Закону: “Наркотичним засобом за змістом цього Закону є передбачені в Додатку I-III речовини і з'єднання. Ці поняття хоча і не введені в текст самого Закону, як це було в старій редакції Закону, але є його невід'ємною частиною. Дані програми містять вичерпний перелік речовин і з'єднань, які за змістом даного Закону

визначаються наркотичними засобами.

Очевидно, що у зв'язку з появою нових речовин, здатних викликати наркотичну залежність, з розвитком наукових знань про це явище і по ряду інших об'єктивних причин, перелік наркотичних засобів може змінюватися. Законодавча основа для цього закладена в абзаці 2 § 1 Закону, що розглядається. На основі цих приписів федеральний уряд має право змінювати або розширювати перелік наркотичних засобів, передбачених Додатками. Федеральний уряд може скористатися цим правом тільки після ознайомлення з експертним висновком та після отримання згоди бундесрату. Перелік наркотичних засобів, передбачений даними Додатків, може бути, зокрема, змінено в тому випадку, якщо на підставі наукових досліджень встановлюється, що дана речовина може викликати залежність; якщо існує можливість того, що безпосередньо з відповідного речовини або при її використанні може бути отримано наркотичний засіб. Існуючий перелік може бути змінений і в тому випадку, якщо це потрібно для підтримки громадської безпеки або для контролю за обігом наркотичних засобів або інших речовин або сполук, якщо є зловживання в їх використанні або існує безпосередня або потенційна загроза здоров'ю людей (§ 1, абзац 2 Закону).

Окремими повноваженнями щодо зміни переліку наркотичних засобів має і федеральний міністр охорони здоров'я. Так, наприклад, у виняткових випадках, пов'язаних зі зловживаннями у використанні наркотичних засобів, або у зв'язку з наявністю безпосередньої або можливої загрози здоров'ю людей, а також для підтримки громадської безпеки або для контролю за обігом наркотичних засобів, міністр без згоди бундесрату може віднести до додатків I-III певні речовини або сполуки, які не є лікарськими препаратами. Видане на основі цього розпорядження Положення втрачає силу після закінчення одного року.

У трьох Додатках до цього Закону міститься перелік наркотичних засобів, що підлягають контролю відповідно до законодавства ФРН. Коротко охарактеризуємо їх. У Додатку I міститься перелік наркотичних засобів, обіг яких заборонено (наприклад, канабіс (марихуана), ЛСД). У Додатку II передбачено перелік тих наркотичних засобів, які не вилучені з обігу, але не можуть бути виписані в якості лікарських (наприклад, амінорекс, діфеноксін, d-кокаїн, етіламфетамін, етилморфін). Це стосується, перш за все, до тих речовин, які хоча і можуть бути використані в якості сировини або основного матеріалу, напівсинтетичних сполук або напівфабрикатів, не можуть бути призначені в якості з'єднань. Деякі винятки, проте, існують. Вони стосуються, перш за все, використання даних засобів в незначних дозах. У Додатку III міститься перелік тих наркотичних засобів, які знаходяться в обігу можуть бути виписані в якості лікарських (наприклад, барбітал, кофеїн, опій та ін.).

Цей перелік поділяється на три групи: А, В і С. Таке групування наркотичних засобів відповідає Єдиній конвенції про наркотичні засоби 1961 р. До групи В і С включені ті речовини, щодо яких раніше взагалі не здійснювався контроль і обіг яких не було врегульовано нормами права. Виняток становлять ті сполуки, які не перевищують певної межі в домішках відповідного речовини. Для цих сполук встановлюються особливі правила ввезення на територію Німеччини, їх вивезення або перевезення.

Для аналізу норм, що встановлюють кримінальну

відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів, слід звернутися до розділу 6 цього Закону. Саме в ньому передбачені злочинні діяння та порушення громадського порядку, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів. Особливістю законодавчої конструкції даних норм є те, що дані склади ніяк не називаються: в назві параграфів є лише таке формулювання: "Злочинне діяння" або "Порушення громадського порядку". Тому для того, щоб усвідомити їх зміст, необхідно розглянути диспозиції деяких норм. Вони носять описовий характер і включають в себе, як правило, ряд альтернативних дій. Особливістю даних норм є також і те, що диспозиції ряду з них є відсильні, тобто не вказують конкретних ознак злочинного діяння, а відсилають для цього до інших параграфів Закону, що розглядається.

Відразу слід зауважити, що за цим Законом зберігання наркотичних засобів юридично залишається кримінально караним, хоча де-факто діяння, пов'язані з незаконним зберіганням наркотичних засобів, і перш за все для власного споживання, часто не тягнуть за собою кримінальну відповідальність. Це пояснюється, перш за все, тим, що наявність або відсутність в діях винного такої ознаки діяння, як незначний розмір предмета злочинного діяння (відповідного наркотичного засобу), визначається судовою практикою, причому судові органи федеральних земель трактують цю ознаку в досить широкі межі. Пояснимо цю точку зору. Питання про те, що вважати незначним розміром стосовно такого поширеного наркотичного засобу, як канабіс, активно обговорюється останнім часом в Німеччині і на рівні федерального уряду. В даній дискусії висловлюються різні точки зору. Це набуло особливої актуальності і практичної значимості у зв'язку з частими на практиці випадками відмови органи прокуратури від кримінального переслідування на підставі § 31a Закону.

За даними CannabisLegalNews, представник федерального уряду М. Касперс-Мерк висловила про необхідність припинення кримінального переслідування органами прокуратури всіх федеральних земель випадків, пов'язаних зі зберіганням до 10 г канабісу. Раніше в бундесраті було висловлено пропозицію вважати верхньою межею незначного розміру канабісу 15 г., однак ця межа була визнана досить високою. У дискусії були наведені дані про те, що за усталеною в органах прокуратури м. Берліна практиці кримінальне переслідування повинно бути припинено у випадках, пов'язаних зі зберіганням для власного споживання аж до 6 г. канабісу, і може бути припинено - у випадках, якщо є до 15 г. даного наркотичного засобу. За пропозицію встановити єдиний для всіх федеральних земель припис про верхню межу незначного розміру канабісу в 6 г. висловилися і представники міністерства юстиції федерального землі Бранденбург. Зауважимо, що в даний час в федеральних землях верхньою межею незначного розміру стосовно каннабісу вважається шести- або десятиграмова межа. Практика застосування норм Закону, особливо § 31a, свідчить про те, що незначним розміром канабісу для власного споживання, що веде до припинення кримінального переслідування органами прокуратури, вважається або максимально 6 г., або 10 мл. Якщо у всіх федеральних землях випадки, пов'язані з незаконним зберіганням канабісу, прийняти за 100%, то більше 90% з них припиняються органами прокуратури на підставі § 31a при зберіганні для власного споживання каннабісу в розмірі до 10 г., при цьому з них понад 80%

характеризуються наявністю максимально 6 г. канабісу. Хоча ще раз слід зазначити, що практика застосування цієї норми є різною. Наприклад, в Баварії особі в якості покарання був призначений грошовий штраф в розмірі 3250 німецьких марок за зберігання 0,5 г канабісу.

Повернемося до розгляду розділу 6 Закону про обіг наркотичних засобів. Цей розділ починається з норми, яка встановлює кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, збут, ввезення, вивезення та інші дії без мети збуту наркотичних засобів (§ 29). Як зазначалося вище, цей параграф, як і всі параграфи розглянутого розділу, носить назву “Злочинне діяння”. Параграф 29 характеризується великою описовою диспозицією: “(1) Позбавленням волі на строк до п’яти років або грошовим штрафом карається той, хто:

1) незаконно обробляє наркотичний засіб, виробляє, збуває його, без мети збуту ввозить, вивозить, відчуває, відпускає або іншим чином вводить в обіг;

2) без необхідного на підставі § 3, абзац 1, № 2 виробляє вилучене з обігу з’єднання (§ 2, абзац 1, № 3);

3) зберігає наркотичний засіб, не маючи письмового дозволу на його придбання;

4) (виключений);

5) перевозить наркотичний засіб, порушуючи приписи § 11, абзацу 1, пропозиції 2;

6) порушуючи приписи § 13, абзацу 1: а) випишує наркотичний засіб, б) відпускає наркотичний засіб або передає його для безпосереднього споживання;

7) порушуючи приписи § 13, абзац 2, продає наркотичний засіб в аптеці або ветеринарній аптеці,

8) порушуючи приписи § 14, абзац 5 рекламує наркотичний засіб,

9) надає неправильні або неповні дані, на підставі яких стає можливим виписати наркотичний засіб для нього, іншої особи або для тварини,

10) створює іншій особі умови для незаконного придбання або незаконного отримання наркотичних засобів або сприяє цьому, публічно або з корисливих мотивів повідомляє про таку можливість або схиляє іншу особу до незаконного вживання наркотичних засобів,

11) без дозволу, необхідного на підставі § 10а, створює іншій особі умови для незаконного вживання наркотичних засобів, або сприяє цьому, або з корисливих мотивів чи публічно повідомляє про можливість споживання наркотичних засобів при відсутності зазначених в § 10а передумов;

12) публічно, на зборах або за допомогою розповсюдження письмових матеріалів (§ 11, абзац 3 КК ФРН) закликає до вживання наркотичних засобів, які не можуть бути призначені на законних підставах;

13) надає іншій особі грошові кошти або інші майнові вигоди для вчинення злочинного діяння, передбаченого в №№ 1, 5, 6, 7, 10, 11 або 12,

14) діє, порушуючи приписи, передбачені в § 11, абзац 2, речення 2, № 1 або § 13, абзац 3, пропозиція 2, 3 або 5, якщо це вказує на ознаки злочинного діяння, передбаченого у відповідному кримінально-правовому приписі”.

Ця норма встановлює також, що видача стерильних одноразових шприців наркозалежним особам та публічне поширення інформації про це не розглядаються як створення умов для споживання наркотичних засобів або публічне повідомлення про це за змістом Пропозиції 1, № 1.

Особливістю німецького кримінального права є законодавча конструкція інституту замаху на злочинне діяння. Воно карається лише в тому випадку, коли це

спеціально передбачено в нормі Особливої частини КК ФРН. Абзац 2 розглянутого параграфа встановлює, що “у випадках, передбачених абзацом 1, № 1, 2, 5 або 6 буква b, замах є караним”.

Абзац 3 даної норми містить наступні приписи: “В особливо тяжких випадках покаранням є позбавлення волі на строк не менше одного року. Особливо тяжкий випадок, як правило, має місце, якщо виконавець: 1) діє у вигляді промислу у випадках, передбачених абзацом 1, Пропозиція 1, № 1, 5, 6, 10, 11 або 13; 2) вчиненням зазначених в абзаці 1, Пропозиція 1, № 1, 6 або 7 дій загрожує здоров’ю багатьох людей”.

Ця норма не є кваліфікованим видом даного злочинного діяння, а являє собою правило визначення розміру покарання, що також відображає специфіку в конструкції складів злочинів у німецькому кримінальному праві.

Суб’єктивна сторона діянь, передбачених в абзацах 1-3 даної норми, характеризується умисною формою вини.

Абзац 4 цього параграфа встановлює, що “якщо виконавець у випадках, передбачених абзацом 1, Пропозиція 1, № 1, 2, 5, 6, літера b, № 10 або 11 діє з необережності, то покаранням є позбавлення волі на строк до одного року або грошовий штраф”. Така конструкція необережної вини є типовою для німецького кримінального права. Суть її полягає в тому, що діяння, вчинене тільки з необережності, тоді визнається злочинним, якщо це прямо передбачено в Законі. Специфічною для деяких кримінально-правових норм є припис, на підставі якого суд в ряді випадків може відмовитися від покарання. Міститься воно і в абзаці 5 § 29 Закону: “Суд може відмовитися від призначення покарання на підставі абзаців 1, 2 і 4, якщо виконавець виключно для власного споживання в незначному розмірі обробляє наркотичний засіб, виробляє, ввозить, вивозить, провозить, набуває, іншим чином отримує або має наркотичний засіб”. У цій нормі простежується загальна тенденція кримінальної політики ряду сучасних держав, яка виражається у відмові від встановлення кримінальної відповідальності за незаконне поводження з наркотичними засобами в незначному розмірі, якщо вони призначаються виключно для власного споживання.

Норма абзацу 6 законодавчо розширює сферу застосування абзацу 1, Пропозиції 1, № 1. Вона встановлює, що розпорядження даної норми застосовуються також і щодо збуту і відчуження речовин і з’єднань, які не є наркотичними засобами, але видавалися за такі.

Параграф 29а встановлює кримінальну відповідальність ще за одне злочинне діяння. Даний склад злочинного діяння, на відміну від попередньої норми, в паритетному порядку захищає інтереси неповнолітніх осіб (які не досягли вісімнадцятирічного віку) від споживання ними наркотичних засобів. Вже згадана норма передбачає:

(1) Позбавленням волі на строк не менше одного року карається той, хто:

1) будучи особою, яка досягла двадцяти одного року, незаконно передає наркотичний засіб особі, яка не досягла вісімнадцяти років, або відпускає йому їх в порушенні приписів, передбачених § 13, абзац 1, або передає йому для безпосереднього споживання, або

2) незаконно збуває наркотичні засоби в розмірі, що не є незначним, виробляє їх в розмірі, що не є незначним, або передає або володіє ними, не маючи на це дозволу на підставі § 3, абзац 1.

В абзаці 2 цієї норми міститься специфічне правило визначення розміру покарання: “У менш тяжких випадках покаранням є позбавлення волі на строк від трьох місяців до п’яти років”.

Параграф 30 Закону, що розглядається встановлює кримінальну відповідальність за вчинення ще одного злочинного діяння, пов’язаного з незаконним обігом наркотичних засобів. Дана норма встановлює: (1) Позбавленням волі на строк не менше двох років карається той, хто:

1) незаконно вирощує наркотичний засіб, виробляє його або збуває наркотичний засіб (§ 29, абзац 1, Пропозиція 1, № 1) і при цьому є членом банди, яка організувалася для постійного здійснення злочинних діянь такого виду;

2) у випадках, зазначених в § 29, абзац 1, № 1, діє у вигляді промислу;

3) передає наркотичний засіб або відпускає його іншій особі або передає їй для безпосереднього споживання, в результаті чого потерпілому легковажно заподіюється смерть;

4) незаконно ввозить наркотичну речовину в розмірі, що не є незначним.

В абзаці 2 цієї норми міститься специфічне правило визначення розміру покарання: “У менш тяжких випадках покаранням є позбавлення волі на строк від трьох місяців до п’яти років”. Ще одне злочинне діяння, пов’язане з незаконним обігом наркотичних засобів, передбачено в § 30а Закону, що розглядається. Дана норма містить велику описову диспозицію: (1) Позбавленням волі на строк не менше п’яти років карається той, хто незаконно вирощує наркотичні засіб в розмірі, що не є незначним, виробляє його, збуває його, ввозить його або вивозить (§ 29, абзац 1, пропозиція 1, № 1) і при цьому є членом банди, яка організувалася для постійного здійснення злочинних діянь такого виду.

(1) Таким же чином карається той, хто:

1) будучи особою, яка досягла двадцяти одного року, схиляє особу, яка не досягла вісімнадцяти років, до незаконного збуту наркотичних засобів, або без мети збуту до їх ввезення, вивезення, відчуження або іншому введенню в обіг або сприяє таким діям, або

2) незаконно збуває наркотичні засоби в розмірі, що не є незначним, або без мети збуту ввозить їх, вивозить або набуває їх і при цьому має при собі вогнепальну зброю або інші предмети, які за своїми ознаками можуть заподіяти ушкодження особам або призначені для цього.

Абзац 3 даної норми містить специфічне правило визначення розміру покарання: “У менш тяжких випадках покаранням є позбавлення волі на термін від шести місяців до п’яти років”.

Безсумнівною перевагою Закону є § 30b, який поширює дію норми, яка встановлює кримінальну відповідальність за створення злочинної організації (129 КК ФРН), на випадки, коли злочинна організація, що діє з метою незаконного збуту наркотичних речовин за змістом § 6, № 5 КК ФРН, повністю або частково здійснює свою діяльність на території ФРН.

Введення цієї норми до Закону є цілком обґрунтованим, так як очевидно, що діяльність злочинних організацій, пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, носить транснаціональний характер і, як правило, не обмежується територією однієї держави.

За вчинення злочинних діянь, пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, раніше можливим було

призначення покарання у вигляді грошового штрафу. На це вказує § 30с Закону:

(1) У випадках, передбачених § 29, абзац 1, пропозиція 1, № 1, 5, 6, 10, 11 і 13 застосовується § 43а КК. Це розпорядження не діє, якщо суб’єкт злочинного діяння, не маючи на меті здійснювати збут наркотичних засобів, відчужує наркотичний засіб, передає його, набуває або іншим чином отримує його.

(2) У випадках, передбачених § 29а, 30, 30а і 30b цього Закону, застосовується § 43а КК.

Розглянутий Закон містить і інші кримінально-правові приписи. Так, наприклад, § 31 дає можливість суду на свій розсуд відмовитися від призначення покарання або пом’якшити його у випадках, передбачених § 29, абзац 1, 2, 4 або 6, якщо особа, яка вчинила злочинне діяння, добровільно повідомляє про відомі йому факти, пов’язані з вчиненням даного злочинного діяння, ніж сприяє його розкриттю, або добровільно і своєчасно повідомляє компетентним органам про підготовлене злочинне діяння, передбачене в § 29, абзаці 3, § 29а, абзаці 1, § 30, абзаці 1, § 30а, абзаці 1, відомості про планування якого вона має в своєму розпорядженні, що дає можливість запобігти вчиненню даного злочинного діяння.

Параграф 31а Закону, що розглядається має кримінально-процесуальний припис про відмову від кримінального переслідування проступків у певних випадках (якщо наркотичний засіб було призначено для власного споживання і в незначній кількості, в кримінальному переслідуванні немає суспільного інтересу і вина особи є незначною). Дана норма, як уже зазначалося, досить часто застосовується на практиці.

Порушення громадського порядку, пов’язане з незаконним обігом наркотичних засобів, передбачені в § 32 Закону, що розглядається. Як правило, вони полягають в порушенні встановленого порядку поводження з наркотичними засобами.

Таким чином, аналізуючи значення Закону “Про обіг наркотичних засобів” слід зробити висновок про те, що Закон насамперед визначає склади злочинних діянь, пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів в Німеччині. До них відносяться збут наркотичних засобів, зберігання, продаж, ввезення та вивезення наркотичних засобів, передача для споживання, поширення, обробка, виробництво, реклама наркотичних засобів, створення інших умов для їх споживання. Особливістю застосування цього Закону є, перш за все, те, що дії, пов’язані з незаконним зберіганням наркотичних засобів, де-факто часто не тягнуть за собою призначення покарання. Це можна пояснити рядом причин. По-перше, німецьким законодавцем в даному Законі встановлені досить широкі межі суддівського розсуду при призначенні покарання за злочинні діяння, пов’язані з незаконним обігом наркотичних засобів. Наприклад, немає чітких законодавчих визначень з питання того, що вважати незначним розміром наркотичних засобів. Тому така найважливіша кримінально-правова ознака предмету злочинного діяння, як незначний розмір, варіюється судовими органами федеральних земель в досить широких межах, що створює певні складнощі для правозастосування. На особливу увагу заслуговує і норма абзацу 5 § 29, яка надає суду можливість в певних випадках відмовитися від призначення покарання, якщо виконавець виключно для власного споживання в незначному розмірі обробляє наркотичний засіб, виробляє, ввозить, вивозить, провозить, купує, іншим чином отримує або має наркотичним

засобом. Це дозволяє суду, на наш погляд, більш повно реалізувати принципи призначення справедливого покарання. По-друге, цікавою і практично значущою видається нам і § 31а цього Закону. На підставі даного правового припису широкими повноваженнями щодо припинення кримінального провадження мають і органи прокуратури, які можуть відмовитися від кримінального переслідування проступків в тому випадку, якщо особа зберігає наркотичний засіб для власного споживання і в незначній кількості, в кримінальному переслідуванні немає суспільного інтересу, і вина особи є незначною. Ці законодавчі встановлення дозволяють притягувати до кримінальної відповідальності не тих осіб, які зберігають наркотичні засоби в незначному розмірі для власного споживання, а членів організованих злочинних груп, що займаються наркобізнесом.

Така загальна характеристика Закону ФРН "Про обіг наркотичних засобів" в редакції опублікування від 1 березня 1994 р. який є одним з найважливіших джерел так званого додаткового кримінального права.

На закінчення аналізу Закону хотілося б привести деяку статистичну інформацію, що стосується незаконного обігу наркотичних речовин в Німеччині. Вона свідчить про актуальність обраної теми дослідження і важливого значенні розглянутого Закону, як правового регулятора відповідних процесів в німецькому суспільстві.

Поліцейська кримінальна статистика, опублікована Федеральним управлінням кримінальної поліції за 2013 р. [3], вказує на зростання в Німеччині числа злочинних діянь, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. За період з 1995 року (саме з цього року статистичні дані наводяться з урахуванням нових федеральних земель, тобто на території всієї об'єднаної Німеччини) спостерігається різке збільшення, більш ніж удвічі, кількості злочинних діянь, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, і, перш за все, канабісу та його сполук. У порівнянні з 2012 р. зросла кількість зареєстрованих випадків, пов'язаних з незаконним обігом амфетаміну/метамфетаміну та їх похідних (включаючи екстазі). Досить незначно знизилася показники кількості злочинних діянь, пов'язаних з незаконним обігом кокаїну, ЛСД і героїну. За даними поліцейської кримінальної статистики, стосовно федеральним землям найбільшу поширеність дані злочинні діяння набули в Північній

Рейн-Вестфалії, Баварії, Баден-Вюрттенберге і Нижньої Саксонії, а в великих містах Німеччини (з населенням більше 200 000 чоловік) - в Берліні і в Гамбурзі.

Якщо розглянути поліцейську кримінальну статистику за окремими групами злочинних діянь, то виявляється наступне. У 2015 р. на території Німеччини було скоєно 253 525 злочинів, передбачених § 29 Закону "Про обіг наркотичних засобів", в тому числі за видами наркотичних засобів: героїн - 12 064, кокаїн - 14 129, амфетамін/метамфетамін і їх похідні: в порошку або рідкій формі - 48 497, канабіс - 145 013.

Вивчення досвіду зарубіжних держав, в тому числі Німеччини, представляє особливий інтерес для вивчення українськими правознавцями при реформуванні норм КК України, що встановлюють кримінальну відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин.

Література

1. Головенков П.В. Уголовное уложение (Уголовный кодекс) Федеративной Республики Германия: научно-практический комментарий и перевод текста закона. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Проспект, - 2012. - 312 с.
2. Международно-правовые основы противодействия незаконному обороту наркотиков : сборник документов / сост. В.С. Овчинский, А.В. Федоров. М. : ИНФРА-М, - 2006. - 624 с.
3. Полицейская криминальная статистика / Федеративная Республика Германия. Отчет за 2013 г. - Висбаден, - 2014.
4. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия / научн. ред. и вступит. статья. Д.А. Шестакова, предисл. Г.-Г. Йешека, пер. с нем. Н.С. Рачковой. СПб. : Изд-во "Юридический центр Пресс", - 2003. - 524 с.
5. Уголовный кодекс ФРГ / пер. с нем. и предисл. А.В. Серебренникова. М. : ИКД "Зерцало-М", - 2001. - 208 с.

Ведмідський О.В.
кандидат юридичних наук
Доцент кафедри загально-
кримінальних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 14.03.2016

УДК 343.21

КЛАСИФІКАЦІЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ НАСЛІДКІВ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ

Грищенко О. А.
Ульянова Т. О.

У статті надається класифікація суспільно небезпечних наслідків. Вивчаються теоретичні позиції щодо виокремлення певних груп суспільно небезпечних наслідків. Аналізуються закони України, які закріплюють властивості та визначення окремих видів суспільно небезпечних наслідків. Встановлюються певні критерії класифікації суспільно небезпечних наслідків. Надається своє бачення класифікації суспільно-небезпечних наслідків.

Ключові слова: суспільно небезпечні наслідки, заподіяння шкоди, майнова шкода, фізична шкода, моральна шкода.

В статті приводиться класифікація общественно опасных последствий. Изучаются теоретические по-

зиции относительно выделения определенных групп общественно опасных последствий. Анализируются законы Украины, которые закрепляют свойства и определения отдельных видов общественно опасных последствий. Устанавливаются определенные критерии классификации общественно опасных последствий. Предоставляется свое видение классификации общественно опасных последствий.

Ключевые слова: общественно опасные последствия, причинение вреда, имущественный вред, физический вред, моральный вред.

The article defines the relevance of the study, which is due to the fact that the socially dangerous consequences

© О.А. Грищенко, Т.О. Ульянова, 2016